

Treća godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini na temu „Pravo na suđenje u razumnom roku“

Pripremili: organizatori Pravosudnog foruma i konferencije

Ustavni sud Bosne i Hercegovine i AIRE centar, kao suorganizatori, a u saradnji s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine, organizovali su u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu treću godišnju konferenciju najviših sudova u Bosni i Hercegovini na temu „Pravo na suđenje u razumnom roku“ na Jahorini, 14. i 15. novembra 2019. godine.

Na konferenciji se razgovaralo o standardima Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, građanskim i krivičnopravnim aspektima suđenja u *razumnom roku* s posebnim osvrtom na praksu bosanskohercegovačkih sudova i uzrocima kašnjenja u donošenju odluka. Praksa Evropskog suda vezana za dužinu postupka, moguća rješenja i mjere je predstavljena učesnicima *Forum*a, kao i strukturalna analiza problema predugog sudskog postupka u pravnim sistemima Južne i Istočne Evrope. Svjetska banka je pripremila izvještaj: *Privredno pravo BiH – efikasno sudstvo kao preduslov za održiv ekonomski razvoj* s kojim su učesnici *Forum*a upoznati, a također su održane prezentacije na teme: *Uloga države u obezbjeđivanju uslova za suđenje u razumnom roku iz člana 6 Evropske konvencije; Nadležnosti i rad Vrhovnog suda Ujedinjenog Kraljevstva - transparentnost procesa i dostupnost odluka*, te je održana panel-diskusija s ministrima pravde o Zakonima o suđenju u razumnom roku.

U radu *Forum*a je učestvovalo više od 70 učesnika, Faris Vehabović sudija Evropskog suda za ljudska prava, lord Robert Reed, potpredsjednik Vrhovnog suda Ujedinjenog Kraljevstva, predsjednik, potpredsjednici i predstavnici Ustavnog suda BiH, predstavnici entitetskih ustavnih sudova i najviših redovnih sudova (Sud BiH, vrhovnih entitetskih sudova i Apelacionog suda Brčko distrikta BiH), članovi Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, predstavnici ministarstava pravde, međunarodnih organizacija i drugi istaknuti pravници.

Pravosudni forum za BiH je organizovan uz pomoć britanske vlade u cilju poboljšanja primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i podrške pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine u procesu harmonizacije sudske prakse i pripreme za evropske integracije.

Zaključci

Na osnovu izloženih referata, veoma konstruktivnih izlaganja i diskusije, bez namjere da donose obavezujuće zaključke, učesnici su se složili da su ključne poruke Konferencije kako slijedi:

1. Podržava se Pravosudni forum za Bosnu i Hercegovinu kao vid godišnje konferencije najviših sudova u Bosni i Hercegovini u svrhu jačanja kapaciteta sudova za poštivanje i afirmaciju ustavnih i konvencijskih prava i sloboda;
2. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jamče i obavezuju na poštivanje prava na pravično suđenje, odnosno prava na donošenje odluke u *razumnom roku* kao jednom od segmenata tog prava;
3. Pravo na suđenje u *razumnom roku* i pravo na obrazloženu sudsku odluku su međusobno povezani i uvjetovani, jer i u slučaju kada je suđenje provedeno u *razumnom roku*, ali odluka nije adekvatno obrazložena, ovaj standard nije ispunjen;

4. Kada je riječ o dužini trajanja sudskog postupka, a s obzirom na to da se, prema Ustavu Bosne i Hercegovine, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda direktno primjenjuje i da ima supremaciju nad svim zakonima u Bosni i Hercegovini, sudovi su dužni i u slučaju kada to eventualno pozitivni propisi eksplicitno ne reguliraju, primjenjivati standarde koje su povodom ovog pitanja Evropski sud za ljudska prava i Ustavni sud Bosne i Hercegovine kroz svoju bogatu sudsku praksu već uspostavili;
5. Da li je dužina postupka u *okvirima razumnog roka* treba procjenjivati u svjetlu posebnih okolnosti svakog slučaja, pri čemu naročitu pažnju treba posvetiti sljedećim kriterijima: periodu koji se uzima u obzir, složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku, ponašanju nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te značaju koji konkretna pravna stvar ima za stranke u postupku;
6. Povreda prava na suđenje u *razumnom roku* u Bosni i Hercegovini je sistemski problem koji, pored povrede prava na pravično suđenje, dovodi i do povrede prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;
7. Mjere koje je u vezi sa ovim problemom u posljednje vrijeme svojim odlukama naložio Ustavni sud Bosne i Hercegovine još nisu provedene u cjelini, niti su preduzete mjere dale očekivane i efektivne rezultate;
8. Država ima pozitivnu obavezu da svoj pravni (sudski) sistem organizira tako da sudovima omogućiti sve potrebne pretpostavke kako bi mogli efikasno i trajno poštovati i primjenjivati standarde prava na pravično suđenje, uključujući i standard „suđenje u razumnom roku“;
9. S druge strane, sudovi i organi javne vlasti su dužni preduzimati sve neophodne mjere kako bi se izbjeglo nepotrebno dugo trajanje postupka, odnosno neopravdano odugovlačenje postupka;
10. Kako bi se postigli ciljevi iz prethodnih tačaka, neophodno je kritički analizirati organizaciju pravosuđa u cjelini, uključujući i nadležnosti sudova;
11. Učesnici *Foruma* su saglasni da mjere kojima će se osigurati unapređenje stanja povodom pitanja primjene standarda *suđenje u razumnom roku* mogu uključivati i donošenje posebnih zakona na različitom nivou. U ovom kontekstu neka rješenja u zemljama okruženja, pa i šire mogu biti korisna zakonodavcima u Bosni i Hercegovini. U svakom slučaju, jedna od mjera bi bila ustanovljavanje adekvatnog pravnog lijeka, odnosno instrumenta koji bi bio na raspolaganju strankama u postupku pred sudovima prije obraćanja Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine;
12. Učesnici *Foruma* posebno skreću pažnju na to da bi finansijska sredstva koja se isplaćuju na ime naknade nematerijalne štete, odnosno kompenzacije koju građanima Bosne i Hercegovine dosuđuju Evropski sud za ljudska prava i Ustavni sud Bosne i Hercegovine (u slučaju kada utvrde da je povrijeđeno njihovo pravo na suđenje u *razumnom roku*) racionalnije i djelotvornije bilo usmjeriti na unapređenje organizacije i osiguranje niza preduvjeta za efikasniji rad sudova. Relevantni podaci pokazuju da se radi o velikim sredstvima za bosanskohercegovačke prilike čija je tendencija da se stalno povećavaju;
13. Učesnici pozdravljaju opredjeljenje organizatora da sve radove prezentirane na Konferenciji objavi u posebnom zborniku, koji će, kao i dosadašnji, biti široko distribuiran.